

Tamara Furmaňská: „Subjektivita: Hegel a Lévinas“

Magisterská práce obor OA-ISČ FHS UK

posudek oponenta

zpracoval: doc.PhDr. Zdeněk Pinc

březen 2007

Magisterská práce bc. T. Furmaňské má dobře zvolené téma, byť titul této práce neodpovídá zcela záměru, jak jej autorka vysvětluje v úvodu. Práce se nevěnuje problému subjektivity, ale chce zkoumat hegelovské motivy v díle E.Lévinase a to zejména na příkladu subjektivity. Ještě přesněji specifikováno: mělo jít o porovnání některých témat „Totality a nekonečna“ s obdobnými tématy v Hegelově „Fenomenologii ducha“. Nedopatření v nesouladu tématu s názvem je pro práci v jistém smyslu signifikantní: autorka slibuje více, než hodlá (a může) splnit. Na s. 32 autorka sice bez dalšího píše, že hegelovské motivy jsou u Lévinase „zamlčené a nepřiznané“, a neinformovaný čtenář by se tak mohl domnívat, že cílem práce je objevit nějaké nové, neznámé kořeny Lévinasova klíčového díla. Jde však o nedorozumění, respektive nepřesné vyjádření. To, že jedním z autorů, k nimž se Lévinas často a většinou polemicky vztahuje je Hegel, je notoricky známo, a ke stylu francouzské filosofie patří, že předpokládá poučeného čtenáře, který pozná podle textových metafor a parafrází, kterým myslitelem tradice se autor právě zabývá. Cituje se jen zřídka a pro explicitní zdůraznění. Lévinasovu Totalitu autorka dobře zná, na s.2 také upozorňuje, že její práce bakalářská „Kartesiánské motivy v myšlení Emmanuela Lévinase“ se věnuje této problematice. Bakalářskou práci jsem však nenašel v seznamu literatury a nemýlím-li se, autorka ji v textu ani jednou necituje. To mi přijde podivné a proto již zde vyslovuji svou první otázku k obhajobě: V jaké míře je text této práce shodný, či obdobný textu bakalářské práce a proč není tato práce odkazována?

Výklad Lévinase, i když není vždy bezchybný, je nepochybně lepší částí magisterské práce. V seznamu literatury jsou uvedeny ještě dva další tituly z Lévinasova díla, ale v textu se s nimi výrazněji nepracuje. Titul práce odkazuje ale k celému dílu autora, což ještě výrazněji vystoupí u druhého z autorů – Hegela. Ten je v seznamu zastoupen pouze dvakrát a s výboem k filosofii dějin se rovněž nepracuje. Fenomenologie ducha je pak citována pouze ze dvou partií kolem s. 70 a s.150 českého překladu a čítá v celkovém záběru pouze několik desítek stránek. „Fenomenologie ducha“ je také v textu práce citována mnohem méně často než „Totalita a nekonečno“, odhadem zhruba v poměru 1:10, výklad je také mnohem méně propracovaný a budí dojem, že o Hegelově filosofii toho autorka mnoho neví, obávám se, že celou „Fenomenologii ducha“ ani nepřčetla. Nežádám nemožné, bohatě by mne uspokojilo, kdyby v titulu nebo podtitulu práce bylo uvedeno, že jde o srovnání analýz se zřetelem v zásadě pouze k těmto dvěma knihám. Oba filosofické koncepty by pak ale měly být představeny ve svém základním rozvrhu. To v případě Hegela v práci spíše chybí. Vadí to zejména proto, že autorka nevyloží dostatečně zřetelně, že Hegelova pozice je vypracována v klasickém noeticko-noematickém rozvrhu, Lévinas by řekl: v panoramatickém rozvrhu, pro pohled., zatímco Lévinas rozvrhuje řečovou intencionální situaci zevnitř v situaci „tváří v tvář“. Tato chyba zabraňuje hlubšímu porozumění protikladnosti i souznění obou výkladů, ale nebrání tomu, aby autorka provedla alespoň popisné, vnější srovnání.

Pomohlo by, kdyby autorka využila některé interpretační tradice a zdůraznila antropologický aspekt svého směřování. Např. Girardovy práce k teorii a sociologii románu ukazují, jak hegelovská figura pána a raba, téma boje dvou sebevědomí klasicky literárně zpracoval Stendahl či Dostojevskij a pokud by se autorka pustila do těchto klasických textů,

významných zdrojů antropologických poznatků, mohla by ukázat stejné či jiné motivy týchž autorů z Lévinasovy perspektivy.

Druhou velkou slabinou práce je totiž skutečnost, že autorka zřejmě vůbec neprovedla rešerše, ze kterých by zjistila, kteří jiní autoři se jejím tématem zabývali či zabývají. Nedalo by to mnoho práce, ale bylo by třeba využívat databázové soubory přístupné v jinonické knihovně nebo v knihovně UFaR FFUK. Seznam literatury je vypracován nedbale, budí dojem nahodilosti a obsahuje i položky, s nimiž autorka nepracovala. Kdyby totiž např. použila výbornou Descombesovu knihu „Stejně a jiné“, kterou v seznamu má, těžko by jí ušlo, že pro Lévinase byly určující mladistvou zkušeností přednášky A.Kojeva ve dvacátých letech v Paříži, kdy se mladí francouzští filosofové učí rozumět tématům Hegelovy Fenomenologie ducha jako tématům existenciálním a chápat literaturu jako důležité prostředí pro filosofickou práci. V seznamu literatury T. Furmaňské není uvedena ani jedna nepřeložená práce a to nikoli proto, že autorka není schopna pracovat v cizím jazyce, nýbrž proto, že se nedala práci s tím, aby zjistila, co by stálo za to prostudovat. Pro tuto hypotézu svědčí i skutečnost, že v seznamu chybí i původní české práce z nedávné doby včetně prací, obhájených na FHS UK, např. nedávno obhájená práce V.Jarošové, by jí poskytla zajímavá vodítka.

Druhá podstatná otázka k obhajobě tedy zní: zda - a proč eventuálně nikoli - provedla autorka rešerše v sekundární literatuře a proč zvolila cestu, kterou jsem výše kritizoval?

Dílčích připomínek jsem si poznamenal ještě celou řadu, ale jsou spíše pod čarou a pro povědomí autorky, proto je s dovolením komise předám autorce písemně až při obhajobě a nebudu zdržovat při probírání věcí podstatnějších.

Práce je napsána kultivovaným jazykem, autorka osvědčuje dobrou obeznámenost s filosofickou literaturou a talent pro interpretaci obtížných textů. Zejména druhá polovina práce je však napsána poněkud na kvap, místy i nedbale, s nedostatečným zažitím či hloubkou zpracování.

Celkově tedy pokládám práci Tamary Furmaňské za přijatelnou k obhajobě, s podmínkou že zodpoví uspokojivým způsobem výše zmíněné otázky, navrhuji hodnocení na pomezí klasifikace „velmi dobře“ a „dobře“, v bodové škále katedry OA 23 bodů.

